

ПАМ'ЯТКА

для внутрішньо переміщених осіб

«Як захистити свої права під час та після завершення воєнного стану?»

Дорогі співвітчизники!

Російська агресія змусила залишити свої домівки сотні тисяч українців, які опинились у вразливому становищі та потребують підтримки. Така підтримка, що є проявом солідарності й людяності як рис національного характеру українців, надається державою і громадянським суспільством від самого початку збройної агресії, але потребує подальшого розширення напрямів і форм. У цій пам'ятці наведено корисну інформацію та рекомендації для внутрішньо переміщених осіб щодо порядку окремих дій із захисту своїх прав під час та по завершенні воєнного стану.

Захист прав у порядку кримінальної юстиції

Наразі єдиним способом офіційного надання особі статусу потерпілого від російської агресії – це **визнання її потерпілою у кримінальному провадженні**. Факт реєстрації воєнного злочину, від якого особа потерпіла, подальше здійснення досудового розслідування та збір доказів у кримінальному провадженні дає підстави особі, яка зазнала шкоди внаслідок цього злочину, вимагати її подальшого відшкодування.

Рекомендація 1. Якщо Ви стали жертвою або свідком злочину / злочинів, як би це не було важко морально, намагайтеся запам'ятати всі деталі події, особливі прикмети зовнішності злочинця, військових розпізнавальних знаків, позначок, найменувань, а також його поведінки, висловлювань, щоб у подальшому сприяти ефективному розслідуванню. Із цією метою можна використовувати всі доступні способи фіксації: фото або відео, зроблені навіть за допомогою мобільного телефону; запис пояснень очевидців з обов'язковим зазначенням анкетних даних, місця проживання та контактного номера телефону тощо. Але пам'ятайте – пріоритет в особистій безпеці.

Рекомендація 2. У разі застосування до Вас фізичного, сексуального або психологічного насильства у можливі найкоротші терміни (після виїзду з окупованої території, звільнення раніше захоплених територій) повідомте про це органи поліції.

Рекомендація 3. Пам'ятайте, що у межах кримінального провадження можна ініціювати процедуру відшкодування збитків. За наявності зафіксованої шкоди в межах кримінального провадження майбутнє відшкодування заподіяної шкоди стає набагато більш імовірним. Наразі правоохоронні органи фіксують докази не лише щодо самого факту злочину, а й щодо заподіяної шкоди.

Для цього необхідно:

- 1) подати заяву про вчинення кримінального правопорушення до найближчого органу Національної поліції;
- 2) подати заяву про залучення до кримінального провадження як потерпілого з доказами заподіяння шкоди (відповідно до ч. 2 ст. 55 Кримінального процесуального кодексу України саме із цього моменту в особи виникають права й обов'язки потерпілого);
- 3) надати органу досудового розслідування всю можливу інформацію щодо обставин кримінального правопорушення та заподіяних збитків. Окрім цього, варто надати дані, які свідчать про право власності на пошкоджене або зруйноване майно. Для оцінки заподіяної шкоди можна використовувати будь-які фото цього майна, чеки, квитанції щодо витрат на його придбання та ремонт тощо.

Корисні контакти:

Телефон довіри Служби безпеки України: **0 800 501 482**

Телефон для подачі усних звернень та отримання інформації щодо реєстрації звернень від фізичних осіб, поданих до СБ України: **+38 (044) 293-89-99**

Безкоштовна телефонна «гаряча лінія» Національної поліції України:
0-800-50-0202 (щоденно, з 08:00 до 20:00)

За необхідності громадяни можуть надіслати до Національної поліції України відповідні письмові звернення на електронну поштову адресу: pg.npu@police.gov.ua

Відшкодування збитків жертвам збройної агресії

I. Відшкодування шкоди, яка була нанесена військовими діями, здійснюється у **два способи**: контрибуція та репарація. Однак у такий спосіб відшкодування шкоди можливе тільки після завершення війни, після того, як будуть підписані відповідні документи – Акт про капітуляцію або мирна угода. За відшкодування збитків та відновлення територій платить сторона, яка програла війну.

Наразі Ви можете: подати заяву до **Реєстру збитків, завданих агресією російської федерації проти України**. До Реєстру можуть бути внесені заяви про збитки, втрати чи шкоду, завдані фізичним і юридичним особам, а також державі Україна, включаючи її регіональні та місцеві органи влади, державні чи підконтрольні установи:

- 24 лютого 2022 року або після цієї дати;
- на території України в межах її міжнародно-визнаних кордонів, включаючи її територіальні води;
- міжнародно-протиправними діями Російської Федерації в Україні або проти України.

Заяви подаються до Реєстру виключно в електронній формі.

Лінки:

Міністерство юстиції (вкладка «Напрями діяльності» => Реєстр збитків, завданих агресією російської федерації проти України):
https://minjust.gov.ua/ndd/international_register_of_damage

Сайт Реєстру: <https://rd4u.coe.int/uk/>

Як подати заяву до Реєстру збитків, завданих агресією російської федерації проти України через спеціальний сервіс на порталі «Дія» (відео інструкція) :
<https://www.youtube.com/watch?v=Wmx4huYYIIw>

П. Під час воєнного стану в Україні наша держава докладає максимальні зусилля для допомоги постраждалому населенню. Зокрема, існують механізми щодо відшкодування шкоди за зруйноване чи пошкоджене майно.

! Закон України «Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, та Державний реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України» від 23 лютого 2023 року № 2923-ІХ.

Щоб отримати відшкодування, необхідно:

1) подати заяву (можна це зробити дистанційно через портал «Дія», особисто у Центрі адміністративних послуг (ЦНАП) або через нотаріуса).

Подати заяву онлайн (після подання опрацьовується 30 днів):
<https://diia.gov.ua/services/kompensaciya-za-poshkodzhene-majno>.

2) отримати Акт від спеціальної комісії (вона складається з представників місцевого самоврядування та військово-цивільної адміністрації).

3) внести дані до Реєстру знищеного та пошкодженого майна (через портал «Дія», особисто у Центрі адміністративних послуг (ЦНАП) або через нотаріуса)

4) отримати компенсацію (соціальну допомогу) від держави.

Важливо! Щоб отримати компенсацію від держави, інформація про Ваше майно обов'язково повинна бути внесена до **Державного реєстру прав на нерухоме майно** (навіть якщо ви володієте часткою нерухомості у порядку спільної сумісної власності). Така дія необхідна, якщо Ви набули права володіння на нього до 1 січня 2013 року і з того часу не вчиняли жодного правочину з ним (не дарували, не вступали у спадщину, не виокремлювали свою частку в натурі в судовому порядку тощо).

Також можна скористатися програмою *«Відновлення»* (<https://erecovery.diia.gov.ua/>), звернутися за допомогою до благодійних фондів, волонтерських організацій та ін (наприклад, *«Відновидім»* <https://sites.google.com/view/programa-vidnovidim-ukr/%D0%B3%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B0>).

Інституційні реформи, що унеможливають повторення минулого

- беріть участь у загальнонаціональних, регіональних та локальних соціологічних опитуваннях, у тому числі й в тих, що проводяться на національному порталі «Дія», з питань реформ в Україні, особливо тих, які стосуються післявоєнного розвитку України;
- співпрацюйте з правоохоронними органами у питаннях, що стосуються люстрації осіб, які співпрацювали з окупаційною адміністрацією.

Встановлення історичної правди

Встановлення історичної правди – це процес, спрямований на забезпечення об'єктивного та правдивого висвітлення подій, що сталися під час конфлікту. Для ВПО цей процес є особливо важливим, оскільки він може сприяти визнанню їхнього досвіду, забезпеченню справедливості та примиренню.

Рекомендації щодо участі в процесі установавання правди:

Рекомендація 1. Знайте свої права. Ознайомтеся зі своїми правами на інформацію, участь у процесі встановлення правди та доступ до справедливості. Це включає право на надання свідчень, участь у комісіях з правди та доступ до правових процедур.

Ви можете звернутися до правозахисних організацій (в першу чергу – Організації Об'єднаних Націй), які можуть допомогти вам у документуванні порушень прав людини та наданні свідчень. Вони можуть забезпечити підтримку та захист під час цього процесу.

Рекомендація 2. Фіксуйте якомога більше подій і свідчень. Це можуть бути письмові нотатки, аудіо- або відеозаписи. Чітка та детальна документація може стати важливим доказом у процесі встановлення правди. Ви можете передавати інформацію не лише правоохоронним органам України, а й міжнародним організаціям та проектам. Зокрема, таким проектом є проект «Sunflowers» («Соняшники») – призначений для доповнення діяльності національних органів та міжнародних трибуналів, створених для переслідування та розгляду воєнних злочинів, злочинів проти людяності, геноциду, агресії та інших серйозних порушень прав людини, пов'язаних із вторгненням Росії в Україну, а також для підтримки органів, які беруть участь у процедурах стосовно відшкодування збитків.

Рекомендація 3. Підтримуйте діалог з іншими постраждалими та громадою, приєднуйтеся до громадських ініціатив. Це сприятиме побудові довіри та примиренню. Приєднуйтеся до ініціатив, що займаються питаннями правди та справедливості, таких як громадські комісії з правди або групи підтримки. Спільна робота з іншими може допомогти вам краще зрозуміти свої права та можливості.

Рекомендація 4. Наберіться терпіння та не впадайте у відчай. Процес встановлення правди та справедливості може бути довгим і виснажливим. Важливо бути готовими до тривалого шляху, але пам'ятайте, що ваші дії сприяють відновленню справедливості та побудові кращого майбутнього.

Пам'ятайте: з метою безпеки не обов'язково розголошувати третім особам інформацію щодо Вашої участі у діяльності комісій правди та співробітництві з органами кримінального переслідування.

Важливо! Ви, як громадянин України, не несете відповідальності за відмову давати показання або пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів (ст. 63 Конституції України). Також, у разі необхідності, Ваші інтереси у судових, досудових органах й комісіях правди можуть представляти адвокати. Відповідно до ст. 59 Конституції України кожен має право на професійну правничу допомогу.

Не залишайтеся зі своїми думками наодинці! Не бійтеся звернутися за психологічною допомогою.

КОРИСНА ІНФОРМАЦІЯ:

Всеукраїнська програма ментального здоров'я: <https://howareu.com/>

#ВАРТОЖИТИ працює лінія кризового консультування. Отримати психологічну допомогу можна за номером **55-22** з 11:00 до 19:00 по буднях.

Національна психологічна асоціація

Платформа працює у форматі первинної психологічної допомоги. Консультації надаються у телефонному режимі або через відеозв'язок для мешканців зі всієї України. Телефон гарячої лінії: **0 800 100 102.**

«Розкажи мені»

Якщо ви відчуваєте тривогу, у вас трапляються панічні атаки, ви близькі до депресії чи навіть на межі – можете залишити заявку на цій онлайн-платформі:

<https://tellme.com.ua/>

Lifeline Ukraine

Гаряча лінія працює цілодобово. Звернутися за допомогою можна за номером **73-33** або написати повідомлення за <https://lifelineukraine.com>

«Людина в біді» Безкоштовні психологічні консультації надають за номером: **0 800 210 160**.

Психологічна підтримка (Вайбер):

<https://invite.viber.com/?g2=AQAsGEPcFLEVtUtB8HORRfdJAu2dcZN5O2SOB7PGv%2Be4IXFp5ypEB5EuHa2tppoj>

Корисні покликання:

З питань координації пошуку та звільнення військовополонених, незаконно позбавлених волі осіб внаслідок агресії проти України:

E-mail: united_center@ssu.gov.ua, [+38 \(067\) 650-83-32](tel:+380676508332), [+38 \(098\) 321-11-21](tel:+380983211121) (Viber, WhatsApp, Telegram)

Пошук зниклих родичів **Reunite Ukraine**

Лінк: <https://findmyparent.org/uk/homepage-reunite-ukraine-ukr/>

Підготовлено до друку та видано за грантової підтримки Національного фонду досліджень України в рамках проекту «Захист прав людини в концепції перехідного правосуддя: українська модель» (реєстр. номер: 2022.01/0204) Зміст, висвітлений у цій пам'ятці, може не співпадати з поглядами Національного фонду досліджень України і є виключною відповідальністю виконавців проекту.

